

75 éves a forint

Főszerkesztői beköszöntő

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: B20, N01

Kulcsszavak: pénzügy- és társadalompolitika, nemzeti valuta, Covid-19, Magyarország

A független államiság és az önálló pénzrendszer egymástól elválaszthatatlan kategóriák. Egy nemzet függetlenségét már önmagában is kifejezi, hogy annak uralkodója pénzt veret, vagy parlamentjének felhatalmazása által a központi bank pénzt bocsát ki, amelynek elfogadását a kereskedelmi forgalomban törvény garantálja. Igazodva a nemzetközi pénzügyi gyakorlathoz, évszázadokon át mi magyarok is nemesfém pénzeket használtunk, majd áttértünk a papírosalapú pénzre, amelynek kezdetben még aranyfedezete, később pedig már jobbára az árufedezete dominált. A magyar történelem egyik dicsőséges színfoltja az 1848-49-es szabadságharc, s a felállított új kormány egyik első dolga volt, hogy a Pesti Magyar Kereskedelmi Bankot felruházta a születő új államalakulat pénzének kibocsátásával.¹ Ezzel az ország pénzügyi függetlenségét – hozzá téve a költségvetési jog kinyilvánítását, vagyis az önálló költségvetés megalkotásának jogát –, az önálló állampénzügyek alapját teremtették meg. A Kiegyezés után az osztrák-magyar forint lett a Monarchia törvényes, ezüstalapú pénzneme, amelyet 1892-ben váltott fel az aranyalapú korona. Az I. világháború elvesztését követően megalakuló önálló Magyar Királyság, a Monarchia felbomló alapjain létrehozta a magyar koronát, amelyet súlyos hiperinfláció után fokozatosan stabilizáltak, majd 1927-ben bevezették a magyar pengőt. A magyar pénztörténet ugyancsak lényeges momentuma, hogy az I. világháború után a magyar pénzügypolitika fölött már az 1924. június 24-én létrehozott Magyar Nemzeti Bank, illetve közvetlen – de nem teljes jogú – jogelődje, az Állami Jegyintézet funkcionált, kifejezve az állam pénzügyi önállóságát. Az 1946 augusztusában bevezetett forint a II. világháború utáni stabilizáció egyik fontos eszköze volt, amely hetvenöt éve töretlen bizalomnak örvend. Kifejezi a nemzet önállóságát, a független nemzeti karaktert.

A jegybanktörvény értelmében a Magyar Nemzeti Bank a pénzkibocsátás kizárólagos jogosultjaként végzi a készpénz előállításával és forgalomba hozatalával kapcsolatos teendőket. A forint a 75 évvel ezelőtti kibocsátásakor is stabilizációt teremtett. Hozzájárult az infláció letöréséhez, hozzájárult a II. világháború utáni gazdasági újjáépítéshez. A szocialista tervgazdasági rendszer ideje alatt a pénz szerepe – más szocialista országokhoz hasonlóan – ugyan némileg háttérbe szorult, ám az 1968-as Új Gazdasági Mechanizmus, majd az 1980-as évektől elindított piacgazdasági átmenet újra felértékelte a szerepét.² A forint rendelkezik a pénz valamennyi közgazdasági funkciójával. 2010 után, a széleskörű adópolitikai reformok és a

2013 után bekövetkezett monetáris politikai rendszerváltozás hatására a nemzeti fizetőeszköz mögött egy stabil, dinamikusan növekvő gazdaság áll,³ amelynek fundamentumait a Covid-19 okozta járványválság sem volt képes megrengetni. Ám „divatos világunk” és a korszellem egyesek által elvárt trendjei alapján időről-időre megjelenik a nemzeti fizetőeszközünk euróra való lecserélésére vonatkozó szándék.

2021. augusztus 1-jével a forint bevezetésének 75. évfordulóját ünnepeltük. A Magyar Nemzeti Bank e jeles történelmi alkalom méltó megünneplése céljából – az egész éves ünnepsorozat részeként – konferenciát szervezett a székházában. A rendezvényen a magyar fizetőeszköz múltjáról, jelenéről és jövőjéről esett szó, különös tekintettel a közelmúltbeli Covid-járvány alatt és után betöltött szerepéről, illetve az euró jövőbeli bevezetése kapcsán cseréltek véleményt a résztvevők.⁴ A nyitó előadást Matolcsy György, a Nemzeti Bank elnöke tartotta. Expozójában ismertette a Magyar Nemzeti Bank 12 pontos – az euró sikeres és biztonságos bevezetésével kapcsolatos – kiáltványát. Kifejtette, hogy a magyar gazdaságpolitika elsődleges feladata a magyar gazdaság fenntartható felzárkózásának biztosítása, s így az euró bevezetése nem lehet öncélú lépés, sőt, a bevezetés kulcsa a megfelelő időzítés és az euróérettség elérése. Elmondta, hogy az euró bevezetéséről és annak időzítéséről egy higgadt, mindenre kiterjedő költség-haszon elemzés alapján kell dönten. Továbbá szükséges a sikeres és biztonságos eurócsatlakozás feltételeit egy új, széles körű kritérium-rendszer alapján értékelni (Maastricht 2.0). Matolcsy György alaptézise, hogy a sikeres bevezetés feltétele a megfelelő reálgazdasági érettség, a fenntartható felzárkózás alapja pedig egy átfogó, az euró bevezetésén túlmutató versenyképességi reformterv kialakítása és végrehajtása. Jelen viszonyainkra utalva kifejtésre került, hogy az euróövezeti csatlakozás előtt elengedhetetlen az árstabilitás újbóli helyreállítása és az inflációs várakozások megfelelő horgonyozása. Kiemelt fontosságú a növekedés és az egyensúly (újbóli) egyidejű megteremtése, amelyhez nélkülözhetetlen az megfelelő fiskális politikai mozgástér elérése. Matolcsy György úgy ítéli meg, hogy a gazdasági egyensúlytalanságok kialakulásának elkerülése miatt az euróövezettel szinkronizált üzleti és pénzügyi ciklusokra van szükség, amely utóbbiak szabályozásában a továbbra is hatékony prudenciális politikát kell folytatni. A sikeres folyamatmenedzsment érdekében a pénzügyi és bankrendszer mélyítése, versenyképességének javítása megköveteli a digitalizáció gyorsítását, a digitális és környezeti feltételekkel összhangban lévő fenntarthatósági fordulatot,⁵ amit már az euró bevezetése előtt meg kell kezdeni.

A Magyar Nemzeti Bank elkötelezett – a szakmai háttérrel alátámasztott koncepció, és az abban megjelölt feltételek mentén – az euró sikeres és biztonságos bevezetése mellett – áll az MNB Kiáltványában.

Az euróbevezetés kapcsán (is) tényszerű, hogy Magyarország töretlenül kiáll az európai értékek mellett. Ezeregy száz éve lakjuk be Európa közepét. Az 1526-os mohácsi csatavesztést követő évszázadokon át idegen hatalmak alatt sínylódtunk, de jó egy évtizede önálló pénzügypolitikát viszünk, önállóan szabjuk meg a költségvetésünket, s a Magyar Nemzeti Bank pedig törvényi mandátuma szerint végzi a pénz kibocsátását, a fenntartható gazdasági növekedés támogatását, a pénzügyi stabilitás elősegítését és a pénz vásárlóértékének védelmét. Ám kétségtelen, hogy fejlődési szempontból még feltörekvő szakaszban vagyunk, vagyis nem vagyunk még elég fejlettek, s jött a járványválság is. Így minden okunk meg van arra,

hogy önálló pénzt, nemzeti valutát, vagyis önálló monetáris politikát alkalmazzunk, és még ne rendeljük alá magunkat az Európai Központi Bank normatív döntéseinek. Mert bizony azok az országok, amelyek az eurót bevezetik, elveszítik a pénzkibocsátás jogát, elveszítik az önálló jegybanki politika alakításának privilégiumát is, az önálló jegybanki intézményrendszert. Mi még nem értünk meg arra, hogy a frankfurti székhelyű Európai Központi Bank szabályainak alá vessük magunkat. Az euró nyilván jó a németeknek, jó a hollandoknak és más fejlett országoknak, de nem arra találták ki az euróövezetet, hogy teljesen jó legyen a görögöknek, olaszoknak is, s főleg a kelet-európai szegény rokonoknak. Az euróövezetbe akkor érdemes majd belépni, ha a magyar bérek vásárlóértéke és a magyar vállalatok teljesítménye is hasonló lesz, mint a németeké és a hollandoké. Másrészt pedig elég gyenge lábakon áll az Európai Unió, de maga az euróövezet is. Veszít a versenyképességéből mind Kínával, mind az Egyesült Államokkal szemben. A belső problémái sem elhanyagolhatók. Mi pedig amennyire európai, annyira ázsiai nép is vagyunk. Mi sem természetesebb, mint független országnak, hogy távol-keleti és szláv barátainkkal is kereskedjünk, jó kapcsolatokat ápoljunk. Az a jó stratégia a XXI. században is, amely nem tesz fel mindent egy lapra. Mi pedig igyekszünk jó stratégiák lenni.

Ám most a legfőbb feladat az erős beruházási multiplikátor és a jövedelmek dinamikus növekedésének körütekintő hasznosítása, legfőképpen pedig a fiskális politika által generált emelkedő költségvetési hiány, és az általa gerjesztett növekvő infláció megállítása, és ezáltal a forint mögé újra erős, reziliens nemzetgazdaság építése.⁶ A monetáris politikai szándék és eszköztár ehhez rendelkezésre áll, ám hamarabb érnénk el eredményt, ha a fiskális politika idomulna a jegybank gazdaságújraépítési metodikájához, és felvenné azt a „viselkedési módot”,⁷ amelynek a nemzetközi térben is egyre nagyobb az elterjedtsége.

Igyekszik is a Polgári Szemle mögött álló polgári értékrendű kutatói közösség a gazdaság konszolidációjához alapos helyzetértékelést és megoldási módozatokat bemutatni.

Érdemes Polgári Szemlét olvasni!

Budapest, 2021. augusztus 20.

Prof. dr. Lentner Csaba egyetemi tanár
a *Polgári Szemle* főszerkesztője

JEGYZETEK

- ¹ Az áprilisi törvényekből ugyan kimaradt, de az 1848. március 15-én kihirdetett 12 pont 9. pontja a Magyar Nemzeti Bank felállítását indítványozta. Az idő és az események sodrása következtében erre akkor nem került sor. A korszakról bővebben: Lentner Csaba (2019): A magyar állampénzügyek fejlődéstörténete a dualizmus korától napjainkig. Kelettől nyugatra, Nyugattól keletre. L'Harmattan Kiadó, (2. fejezet).
- ² A forint gazdaságtörténetéről részletesen: Huszti Ernő (2011): Egy valuta története... A forint forgalma a stabilizációtól az euró előszobájáig. L'Harmattan Kiadó. Huszti Ernő (2021): A forint gazdaságtörténete (Pecunia regit mundum). Magánkiadás.
- ³ Az adópolitikai és monetáris rendszerváltozás eredményeit lásd: Matolcsy György (2020): Egyensúly és növekedés 2010-2019. Sereghajtóból újra éllovas. Magyar Nemzeti Bank
- ⁴ A konferencia részleteiről lásd a Magyar Nemzeti Bank hivatalos közleményét: <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozloemenyek/2021-evi-sajtokozloemenyek/a-forint-75-szuletesnapjat-unnepli-a-jegybank> Az előadások megtekinthetők: <https://www.youtube.com/watch?v=Bo4Nglivps>
- ⁵ Lásd bővebben: Egy új kor hajnalán - Pénz a XXI. században. A Magyar Nemzeti Bank tanulmánykötete a digitális jegybankpénzről
- ⁶ A forint mögött álló „árufedezet” mellett fontos, hogy 2017-től az országnak újra jelentős aranytartaléka lett. A Magyar Nemzeti Bank 3,1 tonnáról 94,5 tonnára növelte a nemesfém tartalékot, és ezzel a közép-európai régióban az egy főre jutó aranytartalék Magyarországon a legmagasabb. Az arany a mai világban biztonsági és stratégia szempontból is fontos. Elmondhatjuk, hogy a forintnak jelentős aranyfedezete is van a folyamatosan bővülő GDP mellett.
- ⁷ Borio, Claudio – Disyatat, Piti (2021): Monetary and Fiscal Policy: Privileged Powers, Entwined Responsibilities. SUERF Policy Note, Issue No 238, May 2021 (p. 12)